26.01.2022

POL-2021-144918

Giltighetstid

1.2.2022 - 31.1.2026

Författningsgrund

Polisförvaltningslag (110/1992) 4 §

Ändrar/Upphäver

Målgrupper

Polisen

Utredning av brott för vilket en polisman misstänks

Innehåll

Utredning av brott för vilket en polisman misstänks ... 1
1 Allmänt ... 2
2 Samverkan och administrativa arrangemang ... 2
3 Undersökningsledarens uppgifter ... 3
4 Mottagning och registrering av anmälningar ... 3
5 Handläggning av ett ärende vid riksåklagarens byrå ... 5
6 Särskilda frågor om förordnande av undersökningsledare och inledande av utredning ... 5
6.1 Anteckning i informationssystemet för polisärenden om inledande av förundersökning ... 5
6.2 Ärenden som handläggs genom bötesföreläggande ... 6
6.2.1 Utelämnande av åtgärder och utfärdande av anmärkning ... 6
6.3 När misstänkt är förutom en polisman även en annan person ... 7
6.4 Situationer då maktmedel används ... 7
6.5 När en person i polisens förvar avlider ... 7
7 Laglighetsövervakningsärenden ... 8
8 Kontaktpersoner för polisbrottsärenden och koordinator för polisbrottsärenden ... 8
9 Meddelande av beslut ... 8

POLISSTYRELSEN
Bergsmansvägen 3, PB 1000, 02151 ESBO
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Tel. +358 295 480 181, Fax +358 295 411 780

1 Allmänt

Då en polisman misstänks för ett brott i samband med ett tjänsteuppdrag, ska undersökningen enligt 2 kap. 4 § 1 mom. i förundersökningslagen (805/2011) ledas av åklagaren. Detsamma gäller en person som under pågående undersökning inte längre är polisman, om det misstänkta brottet har begåtts i samband med ett tjänsteuppdrag.

När en polisman misstänks för ett brott som inte har begåtts i samband med ett tjänsteuppdrag kan utredningen också ledas av polisen om åklagaren uppger sig avstå från att fungera som undersökningsledare. Utredande enhet bestäms också i detta fall i första hand i enlighet med *Tabell, ortsarrangemang vid undersökning av polisbrott* som är bilaga till riksåklagarens föreskrift om undersökningsledare för brott som en polisman misstänks ha begått[1]. Utredningen kan också uträttas vid polisinrättningen på den ort där det misstänkta brottet begåtts, om det är ändamålsenligt t.ex. med beaktande av geografiska omständigheter och den misstänkte inte arbetar vid polisinrättningen i fråga. Åklagaren kan till följd av ett brott av allvarlig art under fritiden eller om ärendets karaktär annars förutsätter det, besluta om att överta ledningen av utredningen. Då fastställs undersökningsansvar och undersökningsledare enligt tabellen över undersökningsansvar.

Polismän är de tjänstemän som anges i 1 § i statsrådets förordning om polisen (1080/2013). Åklagaren verkar utifrån övervägande som förundersökningsledare i ovan nämnda fall även då en polisman misstänks för ett brott som begåtts innan personen blivit polis. Detsamma gäller ett brott som begåtts av en polisman under fritiden, även om den misstänkte under en pågående utredning inte längre är polisman.

2 Samverkan och administrativa arrangemang

Förundersökningen förutsätter ett omedelbart och helgjutet samarbete mellan undersökningsledare och utredare. Den åklagare som är undersökningsledare ska aktivt leda förundersökningen, hålla kontakt med utredarna och se till att utredningen framskrider utan dröjsmål. Utredaren ska upprätthålla tillräcklig kontakt med undersökningsledaren och utan dröjsmål genomföra undersökningsåtgärderna i enlighet med undersökningsledarens order.

Riksåklagaren utser de åklagare som ska leda förundersökningen av ett brott för vilket en polisman misstänks. När polisbrottsundersökningen har slutförts ska åtalsprövningen göras och åtalet drivas av en annan åklagare än den som varit undersökningsledare.

Riksåklagaren styr åklagarna och åklagarundersökningsledarna vid polisbrottsundersökningar och i åtalsprövning vid polisbrottsundersökningar. Riksåklagaren har utfärdat en allmän anvisning i frågan till åklagarna, *Förundersökning av brott som en polisman misstänks ha begått och meddelande av beslut om åtalsprövning i ett polisbrottmål.*

[1] RÅ Föreskrift om undersökningsledare för brott som en polisman misstänks ha begått Dnr 015/32/20

Dessutom har riksåklagaren utfärdat en föreskrift om undersökningsledare för brott som en polisman misstänks ha begått[2] med bilagan *Tabell, ortsarrangemang vid undersökning av polisbrott.*

Polisbrott undersöks av ett polisbrottsteam vid riksåklagarens byrå. I teamet arbetar enligt överenskommelse mellan riksåklagarens byrå och Polisstyrelsen polismän förordnade på viss tid som utredare av polisbrott. Syftet med undersökningsarrangemangen är en ändamålsenlig, effektiv och snabb behandling och förundersökning av anmälningar.

3 Undersökningsledarens uppgifter

Den åklagare som fungerar som undersökningsledare beslutar om att förrätta eller avstå från att förrätta förundersökning, leder och ger anvisningar för utredningen samt beslutar om behövliga tilläggsutredningar och om nedläggning av förundersökning. En åklagare som är undersökningsledare har samma rättigheter och skyldigheter som en polisman som är undersökningsledare.

En åklagare som är undersökningsledare ansvarar för anmälningar, tvångsmedel, information, nedläggande av förundersökning och övriga uppgifter som hör till undersökningsledaren och som avses i 5 kap. 1 § i förundersökningslagen. En åklagare som är undersökningsledare kan även utfärda en muntlig eller skriftlig anmärkning, om förundersökningen läggs ned med stöd av 3 kap. 9 §.

4 Mottagning och registrering av anmälningar

För brott som misstänks ha begåtts av en polisman registreras en brottsanmälan eller en blandad anmälan (R- eller S-anmälan) i enlighet med Polisstyrelsens registreringsanvisning[3]. Anmälan registreras med koden för den polisenhet som i enlighet med tabellen för undersökningsansvar eller annars skulle utföra en eventuell förundersökning.

Huruvida ett brott för vilket en polisman misstänks ska registreras som en R- eller S-anmälan, avgörs i princip utifrån samma grunder som andra misstänkta brott. Registreringsförfarandet avviker inte från registreringen av brott som misstänks ha begåtts av andra personer. Om det i enlighet med 3 kap. 1 § i förundersökningslagen inte finns skäl att registrera en R-anmälan i ärendet, registreras en S-anmälan med beteckningen *"utredning som avses i förundersökningslagen 3:3:2"*. Valet mellan dessa två registreringssätt är inte bindande för undersökningsledaren eller vägledande för inledande av undersökning.

I varje anmälan som registreras som misstänkt polisbrott antecknas som undersökningsledare den åklagare som är undersökningsledare vid riksåklagarens byrå. Som utredningsgrupp antecknas POMO oavsett om det är fråga om misstanke om brott som begåtts i samband med ett

[2] RÅ Föreskrift om undersökningsledare för brott som en polisman misstänks ha begått Dnr 015/32/20
[3] 2020/2013/5231, 17.12.2013 Registrering av uppgifter i informationssystemet för polisärenden (PATJA)

tjänsteuppdrag eller på fritiden. I anmälan antecknas ingen utredare i registreringsskedet.

I brådskande fall då ett ärende exempelvis kräver att en förundersökning inleds omgående, antecknas som undersökningsledare i enlighet med anvisningar från åklagarundersökningsledaren en åklagare vid riksåklagarens byrå eller en åklagare som står i beredskap. Innan den egentliga undersökningsledaren förordnas beslutar den åklagarundersökningsledare som står i beredskap om inledande av förundersökning och om de brådskande åtgärder som fallet kräver.

När en R-anmälan om misstanke om polisbrott görs upp antecknas i brottsanmälan utöver den egentliga brottsrubriceringen titeln *”Utredningsledningen”* och preciseringen *”Åklagaren som undersökningsledare, 2 kap.4 § 1 mom. i förundersökningslagen”*.

När en S-anmälan görs upp antecknas beteckningen *”utredning som avses i förundersökningslagen 3:3:2”* med titel *”Utredningsledningen”* och preciseringen *”Åklagaren som undersökningsledare, kap.2 § 4 1 mom. i förundersökningslagen.*”.

I informationssystemet för polisärenden finns även preciseringen *“Polisen som undersökningsledare”*, som polisbrottsteamet vid riksåklagarens byrå inför i systemet, om undersökningsledningen överförs till polisen.

I undersökningsanmälan antecknas alla personer som har anknytning till ärendet i enlighet med PATJA-registreringsanvisningen. För en polisman antecknas i personuppgifterna för- och efternamn, personbeteckning, tjänsteställning, arbetsplatsens adress, e-postadress och telefonnummer.

Efter registreringen stängs grundanmälan och ett meddelande om anmälan skickas per e-post till adressen:
tutkinta.valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi.
För vidare åtgärder svarar riksåklagarens byrå.

Förundersökningsmyndighetens anmälningsskyldighet omfattar alla undersökningsanmälningar som gäller en polisman, med undantag av ärenden som handläggs genom bötesförfarande. Åklagaren ska överväga om han eller hon vill bli undersökningsledare också för andra personer än polismän samt i sådana fall där det misstänkta brottet inte har begåtts i samband med utövning av tjänsteuppdrag.

Handlingar och annat material som hänför sig till anmälan sänds till riksåklagarens byrå som bilagor till e-postmeddelandet om att en anmälan har registrerats. Meddelande om separat inlämning t.ex. på grund av sekretess eller filstorlek ska göras till polisbrottsteamet på adressen tutkinta.valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi, för att teamet ska veta att materialet har skickats.

5 Handläggning av ett ärende vid riksåklagarens byrå

Förbehandlingen av alla brottsmisstankar som gäller polismän och den preliminära utredningen av dem görs centraliserat vid riksåklagarens byrå. Behandlingen av en brottsmisstanke som riktar sig mot en polisman inleds vid riksåklagarens byrå när den polisenhet som tagit emot anmälan per e-post har meddelat att en undersökningsanmälan registrerats i informationssystemet för polisärenden.

Om det misstänkta brottet har begåtts i samband med utförande av tjänsteuppdrag, beslutar åklagarundersökningsledaren vid riksåklagarens byrå på basis av den preliminära utredningen antingen att lämna ärendet till den regionala åklagarundersökningsledaren för avgörande eller att inte förrätta förundersökning i ärendet eller att själv fortsätta som undersökningsledare i ärendet.

Riksåklagarens byrå underrättar undersökningsledaren om överföringen av ärendet och kontaktpersonen för polisbrott vid den polisenhet som utför undersökningen samt dessutom kontaktpersonen för polisbrott vid den misstänkte polismannens tjänsteställe om det är möjligt utan att undersökningen äventyras. Åklagarundersökningsledaren kontaktar den utredande enhetens kontaktperson för polisbrott och avtalar om de praktiska arrangemangen för utredningen.

Vid misstanke om brott som begåtts under en polismans fritid avgör åklagarundersökningsledaren vid riksåklagarens byrå om åklagaren blir undersökningsledare i ärendet. Om åklagaren inte åtar sig att vara undersökningsledare i ärendet, överför åklagaren ärendet till den polisinrättning som i enlighet med tabellen över utredningsansvar ansvarar för utredningen. Innan ärendet överförs antecknar riksåklagarens byrå preliminärt kontaktpersonen för polisbrott vid den enhet som utreder ärendet som undersökningsledare och ändrar i informationssystemet för polisärenden benämningen ”*Undersökningsledning*” och preciseringen till *”Polisen som undersökningsledare”*.

Också riksåklagarens byrå kan åta sig uppgiften som undersökningsledare för ett brott som en polisman misstänks ha begått. I det fallet utreds ärendet emellertid som regel av andra personer än de polismän som verkar som utredare vid riksåklagarens byrå.

6 Särskilda frågor om förordnande av undersökningsledare och inledande av utredning

6.1 Anteckning i informationssystemet för polisärenden om inledande av förundersökning

Den åklagare som förordnats till undersökningsledare avgör om det i enlighet med 3 kap. 3 § i förundersökningslagen finns skäl att misstänka brott i ärendet och om förundersökning ska förrättas.
Undersökningsledaren underrättar den som utreder ärendet om sitt beslut att inleda förundersökning, och utredaren ska anteckna tidpunkten för beslutet i informationssystemet för polisärenden under punkten datum för inledande av undersökning.

6.2 Ärenden som handläggs genom bötesföreläggande

I 2 kap. 4 § 1 mom. i förundersökningslagen konstateras att åklagaren inte är undersökningsledare om ett ärende handläggs genom ett förfarande som föreskrivs i lagen om föreläggande av böter och ordningsbot (754/2010).

Polisen förrättar självständigt en summarisk förundersökning, om man redan i det inledande skedet av ärendet vet att ärendet kommer att behandlas i ett bötesförfarande.

Bestämmelsen om summarisk förundersökning i 3 kap. 14 § 2 mom. i förundersökningslagen avser situationer där det redan i början av förundersökningen står klart att ärendet uppfyller villkoren för behandling i ett bötesförfarande, och man även bestämmer att ärendet ska behandlas i ett bötesförfarande. Det ska då finnas uppenbara bevis för brottet redan från början av förundersökningen.

Om bötesförfarandets lämplighet framkommer först efter det att förundersökningen inletts, överför åklagaren undersökningsledarskapet i ärendet till polisen.

I oklara fall ska ärendet i enlighet med denna anvisning överföras till riksåklagarens byrå för behandling av misstanke om polisbrott.

6.2.1 Utelämnande av åtgärder och utfärdande av anmärkning

I ett polisbrottsärende som ska behandlas i bötesförfarande kan omständigheter framkomma som visar att gärningen är ringa och att man utifrån dessa omständigheter i stället för en påföljd enligt 1 § i om föreläggande av böter och ordningsbot kan utfärda en anmärkning. En anmärkning är emellertid inte en påföljd som kan användas i ett bötesförfarande, utan i det fallet hänvisas det i 6 § till de befogenheter för utelämnande av åtgärder och utfärdande av anmärkning som föreskrivs i andra lagrum. I fråga om brott som misstänks ha begåtts av en polis innebär detta att behörigheten att avstå från att förrätta eller avsluta förundersökning och att utfärda anmärkning på grund av att brottet är ringa hör till åklagarundersökningsledaren även i de fall där ärendet har börjat behandlas i ett bötesförfarande.

För att avstå från åtgärder och utfärda en anmärkning ska ärendet hänskjutas till åklagarundersökningsledaren för avgörande. Under tjänstetid sker detta genom att man kontaktar den åklagare som är undersökningsledare vid riksåklagarens byrå och den åklagarundersökningsledare som står i beredskap utanför tjänstetid.

Ett undantag från utelämnande av åtgärder och utfärdande av anmärkning utgörs av handläggning av trafikförseelse som konstaterats vid automatisk trafikövervakning eller på annat sätt utan att fordonet stoppats. Trafikförseelser behandlas i ett administrativt förfarande med avgift för trafikförseelse, där den som begått trafikförseelsen påförs avgift för trafikförseelse eller utfärdas en anmärkning om gärningen är ringa.

Åklagaren är inte behörig myndighet vid förfarandet för avgift för trafikförseelse.

I en situation där det är fråga om ett ringa brott som inte har begåtts i samband med en polismans tjänsteuppdrag och åklagaren har meddelat att den inte är undersökningsledare i ärendet, kan polisen med stöd av befogenheterna för utelämnande av åtgärder och utfärdande av anmärkning avstå från åtgärder och ge polismannen en anmärkning.

6.3 När misstänkt är förutom en polisman även en annan person

En åklagare kan enligt 2 kap. 4 § 1 mom. i förundersökningslagen leda förundersökningen även till den del det i ärendet utöver en polisman finns någon annan misstänkt, om det är ändamålsenligt med tanke på utredningen av ärendet. En åklagare kan inte leda förundersökningen i fråga om en annan person som misstänks för brott om denna är åklagare.

Om åklagaren emellertid anser att det inte är ändamålsenligt att slå samman undersökningsledningen, är polisen undersökningsledare i fråga om andra än polismän. Då ska undersökningsledarna samordna undersökningsåtgärderna och se till att de framskrider i samma takt. I så kallade motsatta undersökningar är det särskilt viktigt att en person inte tvingas ge vittnesmål i sitt eget ärende.

I en situation med två undersökningsledare bör man så långt möjligt använda samma utredare i båda ärendena. Informationen om fallet ska skötas enligt överenskommelse mellan undersökningsledarna.

6.4 Situationer då maktmedel används

I en situation där polisen har använt maktmedel och detta har lett till att någon har dött eller blivit allvarligt skadad kan det hända att den främsta angelägenheten i utredningen blir att klarlägga vad som har hänt snarare än att fastställa det eventuella brottsansvaret.

I sådana fall ska polisen ta kontakt med undersökningsledaren vid riksåklagarens byrå, eller utanför tjänstetid med åklagare som är åklagarundersökningsledare i beredskap. I egenskap av undersökningsledare avgör den behöriga åklagaren om en förundersökning ska inledas eller inte. Den som är åklagarundersökningsledare i beredskap beslutar om de brådskande åtgärder som ärendet kräver och om att eventuellt inleda en förundersökning, om ärendet är så brådskande att detta krävs. I annat fall fattas beslutet om inledande av förundersökning av åklagarundersökningsledaren vid riksåklagarens byrå.

6.5 När en person i polisens förvar avlider

Om en person som varit i förvar hos polisen avlider ska polisen undersöka dödsfallet i enlighet med lagen om utredande av dödsorsak (459/1973). Undersökningen ska genomföras i enlighet med bestämmelserna om polisundersökningar i polislagen och enligt det förfarande som fastställs i

Polisstyrelsens anvisningar[4]. Om det emellertid framkommer att det handlar om ett brott för vilket en polisman misstänks, ska man förfara i enlighet med denna anvisning.

Enligt 7 § 3 mom. i lagen om utredande av dödsorsak ska polisen underrätta åklagaren om ett dödsfall som har inträffat när en person varit i förvar hos polisen eller annars under bevakning av polisen som frihetsberövad.

Åklagaren underrättas genom att en S-anmälan registreras om "anmälan till åklagaren om utredning av dödsorsak" och numret på undersökningsanmälan meddelas per e-post till Riksåklagarämbetets e-postadress tutkinta.valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi.

7 Laglighetsövervakningsärenden

När Polisstyrelsen eller en polisenhet behandlar ett klagomål som rör en polismans verksamhet kan det framkomma omständigheter som ger anledning att misstänka att polismannen har begått ett brott. Då går man till väga enligt Polisstyrelsens anvisning[5].

Klagomål som gäller en åklagare i egenskap av undersökningsledare behandlas vid riksåklagarens byrå. Också riksdagens justitieombudsman och justitiekanslern i statsrådet är behöriga att behandla klagomål som riktas mot en åklagare i egenskap av undersökningsledare.

8 Kontaktpersoner för polisbrottsärenden och koordinator för polisbrottsärenden

Varje polisenhet ska ha en kontaktperson för polisbrottsärenden med uppgift att se till att de polisbrottsärenden som tas emot behandlas i god ordning och att utredare och en eventuell undersökningsledare utses utan dröjsmål. Kontaktpersonen för polisbrott ska ha behövliga uppgifter om de polisbrottmål som undersöks av enheten. Om kontaktpersonens kontaktinformation ändras, ska polisenheten underrätta riksåklagarens byrå om ändringarna.

Vid Polisstyrelsen finns en koordinator för polisbrottsärenden som har till uppgift att säkerställa tillgången till utredare i synnerhet i omfattande ärenden som kräver särskild yrkesskicklighet.

9 Meddelande av beslut

Undersökningsledaren underrättar kontaktpersonen för polisbrottsärenden vid den misstänkta polismannens enhet om att en förundersökning har inletts. Kontaktpersonen ska i sin tur delge chefen för polisenheten denna information. Här avses en anmälan i enlighet med 3 kap. 6 § i

[4] POL-2018-53680, 21.12.2018, Anmälningar, utredning och statistikföring om frihetsberövad persons död
[5] POL-2019-16223, 15.12.2020, Intern laglighetsövervakning vid polisen

förundersökningslagen från undersökningsledaren till en tjänstemans chef vars uppgift är att pröva behovet av förvaltningsrättsliga åtgärder.

Om undersökningsledaren bestämmer att ingen förundersökning ska göras, ska han underrätta den misstänkte, målsäganden och kontaktpersonen för polisbrottsfrågor inom vars område en eventuell förundersökning skulle ha utförts samt till kontaktpersonen på den misstänktes polismans tjänsteställe. Den sistnämnda kontaktpersonen har till uppgift att delge chefen för polisenheten beslutet. Polisenheten ska i varje enskilt fall överväga om ärendet ska undersökas i förvaltningsförfarande. I fall av ett eventuellt tjänstemannarättsligt beslut ska rättsenheten meddela om beslutet till undersökningsledaren i sådana fall då förundersökningen ännu pågår, och om ärendet är föremål för åtalsprövning ska åklagaren underrättas om beslutet.

När det gäller cheferna för polisenheterna bör det beaktas att inrikesministeriet för deras del beslutar om tjänstemannarättsliga ärenden. Därför är det viktigt att kontaktpersonerna för polisbrott i situationer som gäller cheferna försäkrar sig om att också inrikesministeriet har underrättats om dessa beslut.

Undersökningsledarens beslut att överlämna förundersökningsprotokollet för åtalsprövning lämnas förutom till de ovan nämnda även till polisbrottskoordinatorn vid Polisstyrelsen.

Polisöverdirektör Seppo Kolehmainen

Polisinspektör Pälvi Suokas

Handlingen har undertecknats elektroniskt i dokumenthanterinssystemet. Polisen den 26.01.2022 kl. 12:24. Registratorskontoret kan verifiera underteckningen.

Bilagor

Distribution
Polisinrättningarna
Centralkriminalpolisen
Skyddspolisen
Polisyrkeshögskolan
Polisstyrelsens enheter
Inrikesministeriet, polisavdelningen

För kännedom
Riksåklagarens byrå
Ålands polismyndighet
Sinetti-normbiblioteket/Staben

POLISSTYRELSEN
Bergsmansvägen 3, PB 1000, 02151 ESBO
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Tel. +358 295 480 181, Fax +358 295 411 780